

Ім'я користувача:
приховано налаштуваннями конфіденційності

ID перевірки:
1008721599

Дата перевірки:
05.10.2021 12:31:58 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
05.10.2021 12:33:05 EEST

ID користувача:
100005056

Назва документа: Чайка Тетяна

Кількість сторінок: 46 Кількість слів: 10289 Кількість символів: 81772 Розмір файлу: 117.16 KB ID файлу: 1008785742

57.3% Схожість

Найбільша схожість: 25.3% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 8572853)

28.4% Джерела з Інтернету

125

Сторінка 48

36.4% Джерела з Бібліотеки

339

Сторінка 50

0% Цитат

Не знайдено жодних цитат

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

23

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ФІЗИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Чайка Тетяна Миколаївна
**Рекреаційні ресурси Житомирської області та
перспективи їх освоєння**

Кваліфікаційна робота магістра

спеціальності 014.07 «Середня освіта. Географія»

Науковий керівник:

к. е н., доц. Славик Р. В.

Ужгород - 2020

ВСТУП

Високий рівень розвитку природно-рекреаційної галузі в Україні є необхідною складовою формування сучасної національної економіки. Туристична галузь та природно-рекреаційні ресурси як її складова в Україні є п'ятою за значенням складовою бюджету після промисловості, транспорту, ремонту устаткування, зв'язку та видобування корисних копалин.

Наявність і різноманітність рекреаційно-туристичних ресурсів певної території впливає не лише на територіальну організацію рекреаційної діяльності та спеціалізацію туризму, а й позначається на економічній ефективності функціонування області, бо є складовою ресурсного потенціалу господарства. Туристичну індустрію слід розпочинати на регіональному рівні, саме так можна сприяти розвитку туризму не тільки в країні, а й в окремих її регіонах[1].

Житомирщина не є винятком і має гідно представляти свій природно-рекреаційний потенціал, як важливу складову розвитку туризму та економіки регіону в цілому.

Актуальність даної теми полягає в тому, що у сучасному світі рекреаційна діяльність є найвищою соціальною цінністю. У більшості країн світу саме цей вид діяльності сприяє створенню нових робочих місць, підтриманню високого рівня життя населення, удосконаленню системи медичного обслуговування населення, підвищенню продуктивності праці людей. Важливою передумовою розвитку рекреації є рекреаційні можливості конкретної території, їх оцінка й втілення в життя. Саме з дослідження рекреаційного потенціалу територій розпочинається майже кожне дослідження, присвячене проблемам розвитку рекреації[11].

Об'єктом дослідження даної магістерської роботи є рекреація Житомирської області

Предметом дослідження є особливості рекреаційної діяльності Житомирської області

Метою даної роботи є аналіз потенціалу рекреаційних ресурсів Житомирської області та перспективи їх вигідного освоєння для області.

Для досягнення цієї мети необхідно було вирішити наступні завдання дослідження:

- 1)дати загальну характеристику Житомирської області;
- 2)проаналізувати стан рекреаційних ресурсів Житомирської області;
- 3)визначити основні фактори та перспективи розвитку рекреації Житомирщини.

Інформаційною основою дослідження є статистичні матеріали Державної служби статистики України, Головного управління статистики у Житомирській області, літературні та картографічні джерела, зібрані та опрацьовані під час виробничих практик, інтернет - ресурси, та інше.

Методи. Інструментом отримання фактичного матеріалу і необхідною умовою досягнення поставленої в роботі мети слугували теоретичні методи дослідження:

- вивчення наукової літератури, навчальних програм, періодичних видань, статистичних довідників;
- аналіз і синтез зібраного матеріалу;
- узагальнення результатів роботи.

На всіх етапах роботи пріоритетне значення мали фізико-географічні, математично-статистичні та картографічний методи.

Структура роботи. Складається із вступу, трьох розділів, висновку, списку використаної літератури та додатків. У першому розділі розкрито загальну характеристику Житомирської області. У другому - проаналізовано стан та особливості рекреаційних ресурсів Житомирщини. У третьому - досліджено фактори та перспективні напрями розвитку рекреації Житомирської області.

РОЗДІЛ II

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Заклади культури області

Житомирщина володіє розвинутою мережею установ культури, має велику культурну спадщину. В області діє 2 театри та 3 концертних організації. Важливе значення в розвитку культурного життя області належить музеям, яких на Житомирщині налічується 18. На державний облік взято 6645 нерухомих пам'яток історії та культури, з них 1924 – археології, 4641 – історії, 80 – монументального мистецтва. Мережа установ культури клубного типу складається з 1088 клубів та будинків культури загальною місткістю 247,7 тис. місць. Населення області обслуговує 930 масових та універсальних бібліотек, у тому числі 796 у сільській місцевості, що складає майже 5% від загальної кількості зазначених установ України[24].

Виходячи з аналізу даних Таблиці 2.1, можна побачити, що протягом 2000-2019 років зменшилася кількість клубних закладів, скоротилася демонстраторів фільмів. Це може пояснюватися тим, що:

- з'являється краща альтернатива і дані заклади стають менш цікавими;
- зменшується попит;
- застарілість та відсутність необхідного матеріального забезпечення.

Серед решти закладів культури відбулося збільшення музеїв. Кількість театрів та концертних організацій залишилися без змін. Проте, вони також потребують оновлення, збільшення фінансування для залучення більшої кількості відвідувачів та зростання попиту.

На 01.01.2019 діючу мережу музеїв області складають 34 установи комунальної та приватної форм власності.

2.2. Природні рекреаційні ресурси

Житомирська область має сприятливі природні умови й багата на ресурси. Лісові ресурси та заповідні території мають особливу цінність та відіграють особливу роль у подоланні сучасних соціально-економічних проблем і забезпеченні оптимальної для проживання людей якості середовища. Відновлення фізичних і духовних сил людини, здоровий відпочинок позитивно впливають на економічний ефект у сфері матеріального виробництва та розумової праці. Тому рекреаційна сфера розглядається економістами як складова частина єдиного народногосподарського комплексу.

За кілометр до Коростишева можна натрапити на мальовниче озеро. Серед відпочивальників, і власне на карті, воно має назву Перше озеро.

Коростишівський гранітний кар'єр (каньйон). Такі величезні кар'єри вже втратили свою робочу цінність. Але сьогодні це популярне місце для туристів не лише із Житомирської області. Тут відкривається широкий, різнобарвний краєвид.

Це місце - мрія для туриста. Адже навколо кар'єру прозора та чиста вода. Також ви насолодитесь свіжим чистим повітрям, зможете порелаксувати. І головне, що це все недалеко від Новограда. Загалом, на кар'єрі три озера.

Облаштований альтанками та оглядовим майданчиком, а також місцем для рибалки. Для альпіністів-любителів адреналіну тут є спеціально обладнане місце.

Мальовниче штучне озеро, яке утворилося на місці затопленого гранітного кар'єру, відноситься до підприємства «Коростишівський кар'єр», яке займається переробкою природного каменю різних родовищ України.

Скелясті береги озера висотою до 10 м, порослі соснами і березами, нагадують карельські пейзажі. Вода має незвичайний бірюзовий відтінок.

Вертикальні стіни кар'єра з вираженим рельєфом захоплюють альпіністів і любителів екстриму.

Острів кохання в селі Старий Солотвин, Бердичівський район. В Бердичівському районі знаходиться острів кохання, збудований іще у 1970 році. Тут є невеликий дерев'яний будиночок – "Хатинка рибалки", до якого веде місток. Туристи тут часто влаштовують фотосесії.

Скеля Чацького. Одним із символів Житомира є гранітна скеля з вершинним каменем, який має форму людської голови. Височіє ця кам'яна глиба над рікою Тетерів у межах міста.

Слід наголосити, що це природна пам'ятка, а не спеціально зроблена скульптурна композиція. Вона утворилася в результаті вивітрювання гранітних порід. За легендою, свою назву скеля отримала від імені козака Чацького, який, не маючи шансів втекти від польських вояків, стрибнув із конем у річку Тетерів.

За іншою версією, назва скелі передає шану житомирян видатному діячу освіти Тадеушу Чацькому. До слова, хто бачив житомирську скелю, при погляді на портрет Чацького помічає неймовірну схожість його характерного профілю з обрисом кам'яної "голови".

Соколовський кар'єр. Соколовський кар'єр розташований у Житомирі та є одним із улюблених місць українських дайверів. Водойма має глибину понад 100 метрів, видимість - 10-15 метрів. У південній частині, на глибині 5-15 метрів - багато дерев. За відгуками дайверів, там створюється враження, ніби плывеш у лісі, пробираючись крізь чагарники, - тільки без листя і трави під ногами.

Крім глибини і хорошої видимості, водних туристів приваблює багаторівневе дно та бірюзова вода кар'єра. Водойма утворилася понад 20 років тому на місці гранітного кар'єру. Хоча граніт там вже давно не видобувають, підприємство досі працює, тому Соколовський кар'єр розташований на закритій території.

Камінне село. Камінне село - це своєрідний поліський Стоунхендж, унікальна пам'ятка геології. Місце овіяне таємницями та легендами. І це не дивно, оскільки це урочище із валунами гігантських розмірів, які розкидані на кількох гектарах лісу.

Існує багато припущень про походження цих брил. Деякі вчені вважають, що валуни - це залишки древніх гір, інші - що камені були занесені льодовиком. Свою назву Камінне село отримало через дивне розташування каменів, яке нагадує розміщення домів у селищах. До речі, розміри деяких валунів відповідні розмірам будинків.

Звідси й легенда. Мовляв, колись це було красиве та заможне село, в яке вирішив навідатися Господь. Ніхто його не впізнав та не пустив до своєї домівки. За це він перетворив поселення на гору каменів, залишивши на одному свій слід.

На валуні зі "слідами Бога" можна справді помітити сліди людської стопи. Багато хто вірить, що цей камінь має особливу енергетику і здатний виконувати бажання. Величезні валуни та скелі, що виглядають з-під землі, розташовуються в лісі, біля села Рудня-Замисловецька. Назву Кам'яне село отримало завдяки своєму вигляду – деякі камені нагадують будинки, школу чи якусь муніципальну будівлю та навіть церкву. Сюди приїздять туристи, які вірять в особливу енергетику місцевості. При цьому, інші мандрівники приїздять сюди заради нових вражень, класних фотографій та прогулянки незвичайною місцевістю.

Поліський природний заповідник. На Житомирщині у селі Селезівка поміж ріками Уборть і Болотниця є острівцець дикої природи – Поліський заповідник, площею у понад 20 тисяч гектарів.

Територія Поліського заповідника складається із великої кількості соснових лісів, мальовничих озер і струмків. У гущавині лісів водяться рисі та лосі. На території заповідника можна відвідати музей просто неба "Древлянське село", а також – заночувати у зрубній хаті.

Особливо цікава річка Тетерів поблизу сіл Дениші та Тригир'я. Тут вона протікає скелястим каньйоном, а на віддалі скелясті виступи сягають висоти 25 метрів. Тому сюди часто проїждять альпіністи. Окрім цього, в Денишах працює санаторій, де лікують та проводять профілактику внутрішніх органів та залоз. А подалі від села, на іншому березі Тетерева стоять залишки палацу Терещенків.

Мальовничі скелі. Мальовнича скеляста місцина розташована на берегах ріки Тетерів. Ця ріка прокладає свій шлях крізь виходи гранітів та утворює живописний каньйон і пороги.

З-поміж скель виділяються кам'яні профілі двох дельфінів - вода разом із вітром стали прекрасними природними скульпторами. Завдяки скелям Дениші стали улюбленим місцем для тренувань альпіністів різних рівнів.

До речі, над річкою височіє унікальний дубовий ліс, вік деяких дерев тут сягає понад 300 років. Красу місцини доповнює Тригирський чоловічий монастир на узгір'ї.

Галявина Гроновище. Ще однією загадковою та містичною місциною є Галявина Гроновище. Це місце, наче магніт, притягує до себе блискавки під час грози.

Місцеві мешканці під час негоди намагаються оминати його десятою дорогою. Та й взагалі – нечасто навідуються на галявину: вночі над нею не раз помічали дивне світло – у небо піднімається промінь, немов десь під землею вмикається прожектор. У більшості людей це місце викликає неспокій та перепади настрою[43].

Блакитні озера. Це місце подарує справжній відпочинок для душі й тіла. Водойма оточена поліською природою. Озеро з блакитною водою та зручним дном у гранітному обрамленні.

Ще є мережа штучних озер в околицях с. Великі Кошарища Коростишівського району, утворені на місці колишніх вугільних кар'єрів. Мережа складається з 3 водних об'єктів, серед яких виділяється найбільше

озеро овальної форми. Це найглибші озера Житомирщини, максимальна глибина тут - 43м.

Вчелька - рукотворний водоспад в Україні, в межах Житомирського району Житомирської області. Висота водоспаду - 10 м, ширина - 40 м. Являє собою каскад з трьох скельних уступів загальною довжиною 60-80 м. Біля водоспаду є прямовисні скелі заввишки 6-10 м. Вище за течією розташована скеля заввишки до 30 м, відома як скеля Крашевського.

Назва водоспаду походить від місцевості, хутора Вчелька, що належав житомирському лікарю та меценату Францу Вчельці. Станом на 1906 рік на хуторі налічувалось 43 двори, проживало 232 жителі.

На початку 1950-х роках хуторян переселили у район сучасної Мальованки, а на території села Шумськ та прилеглих хуторах Дерман, Дзюба, Вила, Вчелька, Лемешівка, Коротинка, Мостова, Верхні та Нижні Пейсахи, Сліпчинці, Хатки, Кріуха виник Житомирський загальновійськовий полігон. Для забезпечення водою та для створення танкових перешкод, солдати під керівництвом командувача полігону генерал-майора Гаркуші, гранітними брилами перегатили річку Гнилоп'ять. Так виник водоспад та водосховище, так зване «Гаркушине озеро».

Невеличкий природний водоспад під назвою "Холодний". Знаходиться у лісі між селами Левків і Великі Кошарища.

Водоспад «Холодний» - природного походження, має висоту два метри. Знаходиться у лісі. Хоча зазвичай саме він приваблює туристів, проте улітку він практично пересихає.

2.3. Історико-архітектурні рекреаційні ресурси

Житомирська область досить приваблива для туристично-рекреаційної діяльності. У сфері туризму основну привабливість регіону складають історичні пам'ятки, які відіграють значну роль у сприятливому розвитку багатьох видів сучасного туризму.

У 2011 році на туристичній карті України з'явився новий унікальний об'єкт - замок Радомисль. Знаходиться він у місті Радомишль Житомирської області, за 100 кілометрів від столиці.

У 1612 році монахами Києво-Печерської Лаври тут була побудована перша в Центральній Україні паперова фабрика. Її засновником став відомий релігійний і громадський діяч тих часів Єлисей Плетенецький (1550-1624).

У 1902 році спорудження було реконструйовано з використанням червоної цегли. Після цього воно стало млином. У 1989 році млин зробив останню партію борошна і був закинутий. До 2000 року приміщення поступово руйнувалося та перетворювалося на смітник. Прилегла територія була абсолютно занедбана.

Повертати об'єкт до життя у 2007 взялась Ольга Богомолець - відомий лікар, меценат і громадський діяч. Тут вона створила історико-культурний комплекс з єдиним у світі музеєм української домашньої ікони.

На сьогодні територія замку з усіх боків оточена водою та пишим ландшафтним парком. Тут б'ють джерела, ростуть рідкісні рослини, живуть видри, норки, бобри, лелеки, плаває риба.

Це приватний музейний комплекс, створений Ольгою Богомолець. Метою створення є поширення культури, упровадження її та інтеграція. До Радомишльського музейного комплексу входять:

- 1) музей української домашньої ікони;
- 2) обрядова зала;
- 3) концертна зала (називають Кам'яною чи Михайлівською);
- 4) трапезна;
- 5) ландшафтний парк з двома водоспадами, островами, рідкісними рослинами та старовинними скульптурами XVII-XIX ст.;
- 6) пам'ятник першозасновнику Радомишльської папірні Єлисею Плетеницькому, який був архімандритом Києво-Печерської лаври.

Замок часто обирають для проведення весільних церемоній. Молодята тут можуть відчувати себе немов у казці. Також мальовничий ландшафтний парк та його околиці чудово підійдуть для прогулянки чи фотосесії[40].

Парк Островського в Коростені. Парк імені Островського - найвизначніша пам'ятка Коростеня (місто розташоване за 80 км від Житомира). Кожного року другої суботи вересня тут проходить відомий на всю Україну фестиваль дерунів. Розташований у самому центрі міста, на берегах річки Уж. Пишний міст через річку, величезна статуя князя Мала та княгині Ольги, ціла мережа прогулянкових доріжок збудовані тут відносно недавно і є окрасою міста[41].

Дениші - це крихітне село біля Житомира, але не зважаючи на це тут знаходиться декілька цікавих мальовничих місць. У самих Денишах на березі річки Тетерів розташовані руїни садиби підприємців Терещенків (кінець XIX століття). Скелясті береги біля греблі багато років привертають увагу скелелазів з усього світу. Неподалік у селі Тригір'я знаходиться монастир, з території якого відкриваються чудові краєвиди. Всі ці місця знаходяться дуже близько один до одного, сюди можна приїхати погуляти на декілька годин, або ж зупинитися з наметом на ночівлю.

Бердичів - дуже старовинне місто в нашій області, тому саме тут можна знайти десятки архітектурних пам'яток. Але серед них всіх найбільше виділяється замок і розташований на його території монастир босих кармелітів (1642 р.). Сам замок знаходиться в місті, що є певним мінусом для туристів - любителів природи[41].

Турчинівка - це маленьке село. Тут можна подивитися на палац цукрових магнатів Терещенків. Біля палацу знаходяться ставок і парк. Гарний маєток, вишукані фрески, але частково це місце потребує реконструкції.

Маєток Ганських у селі Верховня, Ружинський район. Присадибний комплекс XVIII—XIX ст. шляхтичів Ганських, рід яких був одним із найдревніших у тодішній Речі Посполитій. Сьогодні цей маєток отримав національне значення пам'яток архітектури України. Він належав Евеліні

Ганській, котра у 1850 році стала дружиною Оноре де Бальзака. Сьогодні це Житомирський обласний музей Оноре де Бальзака. Тому кожен бажаючий може відвідати його та подивитися на збережені пам'ятки архітектури. Маєток Евеліни Ганської та Оноре де Бальзака

В Садибі зберігся палац, два бокові флігелі та капличка. Будівлі стоять серед чималого парку неподалік сільського ставка. І не дивлячись на плин часу місцевість тут і нині цікава, будівлі добре збереглися, а працівники музею Бальзака розказують про історію маєтку та великого кохання, що спалахнуло між письменником та власницею садиби.

Интер'єри та фасади палацу непогано збереглися. Він збудований у так званому імперському стилі, за прикладом архітектури Римської імперії, а вхідні портики з колонами прикрашають величезні барельєфи.

Село Верхівня розташовується в Ружинському районі. Дістатись до нього можна або з райцентру, або з села Попільна рейсовим автобусом. При цьому, про відвідування палацу варто домовлятись заздалегідь[42].

Свято-Василівський жіночий монастир в Овручі. Ця старовинна споруда має понад тисячолітню історію. Його пов'язують ще із Рюриковичами. Тут колись існувала невелика церква. Місце за час свого існування неодноразово піддавалося набігам татар, а згодом і геть було зруйноване. Згодом, тут було закладено кам'яний собор Святого Василя.

Сьогодні ми можемо бачити храмовий комплекс разом із жіночим монастирем. У 1911 році, коли відкрили монастир, на церемонії був присутній цар Микола II. Він подарував позолочене панікадило, яке кожен відвідувач може побачити у храмі.

Кляштор Босих Кармелітів. Головна окраса Бердичева - монастир-фортеця Босих Кармелітів. Його заснували у 1627 році. Згодом він перетворився на фортецю, яка майже два століття вважалася наймогутнішою в регіоні. Донині мури монастиря-фортеці виглядають дуже ефектно.

Архітектурна пам'ятка виконана у стилі бароко та розташована у історичному середмісті Бердичева. Щороку католики з різних міст України, а

також віряни з Польщі, Білорусі, Молдови та інших країн вирушають із прошею до святині. Вони збираються на площі перед Кляштором Босих кармелітів, аби вклонитися місцевій святині - Іконі Бердичівської Божої Матері

Костел святої Клари. Костел святої Клари розташовується неподалік від Бердичева, в селі Городківка. Його збудували десь в 1910-х роках, однак ззовні будівля більш нагадує якесь середньовічне укріплення. Таких непересічних пам'яток, збудованих в неоготичному стилі, не так багато в Україні. Окраса костелу - це вежа-дзвіниця, а також невеличкі декоративні вежки, що прикрашають дах.

Костел святої Клари розташований на березі ставка. Це додає будівлі якоїсь середньовічної значущості та створює тут особливу атмосферу[42].

Костел святого Станіслава. В селі Лебедівка зберігся дерев'яний католицький храм, подібних якому практично немає в Україні. На перший погляд може здатись, що це храм якоїсь закордонної громади та розташований він невідомо де. Але ні, це Житомирщина, а костел був зведений на початку XX століття. При цьому, він повністю дерев'яний, з цікаво декорованими вікнами та двома вежами переднього фасаду, які задають форму будівлі[42].

Палац Березинських-Терещенків. Маєток розташований в селі Андрушівка та вважається найкращою пам'яткою історії всього району. Навколо палацу розбитий старовинний парк, що оточений ставками. В садибі збереглося кілька господарських будівель та фонтан. І хоча нині тут розташовується школа, можна оглянути не лише фасади, а й подекуди збережену внутрішню ліпнину стелі та стін, а також старовинні муровані сходи. Зовні будівлю прикрашають вежі, балкончики з декорованими перилами та колонами.

Палац Терещенко в Андрушівці. Палац в стилі неоренесансу другої пол. XIX ст. споруджений в Андрушівці цукрозаводчиком Н. Терещенко на місці старого палацу графів Берзінських.

В даний час в будівлі знаходиться середня школа. В інтер'єрах збереглися фрагменти ліпного декору на стелях, мармурові сходи, старовинний різьблений стіл. Палац розташований над лебединим ставком, посеред старого парку.

У парку встановлено пам'ятник М. Терещенко, відкритий в 2014 р на кошти місцевого підприємця Є. Гринишина.

Бункер Сталіна в Коростені. Тим, хто захоплюється історією і фактами Другої світової Війни, буде цікаво, що в Коростені знаходиться Об'єкт «Скеля», відомий як «Бункер Сталіна».

Це колишній секретний підземний командний пункт, який входив до «Лінії Сталіна». Побудований в 1936 р на основі системи природних і штучних печер в гранітній скелі. У разі війни звідси планувалося здійснювати командування Південно-Західним фронтом.

Палац Уварової. У невеликому селі Чуднівського району Житомирської області прекрасно збереглася садиба цукрозаводчиків Терещенко (1899-1900 рр.) - палац у стилі неоренесансу (зараз ПТУ), господарський корпус, огорожа з воротами, парк і ставок.

Палац був приданим для дочки Федора Артемовича Наталії, яка вийшла заміж за графа Сергія Уварова, предводителя дворянства Бердичівського повіту.

Садиба Терещенка розташована в центрі села, в оточенні старовинного парку, що розкинувся на пересічній місцевості. Територія садиби огорожена металевою огорожею з цегляними трипролітними воротами.

Тригірський монастир - старовинний, компактний та затишний. У густому дубовому лісі далеко від людей, на краю скелястого мису річки Тетерів зберігся старовинний монастир. Це один із найкомпактніших та затишних монастирів XVI ст. У соборі знаходиться чудотворна ікона Тригірської Божої Матері. Монастир раніше займав за значущістю друге місце після Почаївської Лаври. Для туристів Тригірський монастир може бути цікавий ще й навколишніми краєвидами.

Тригірський чоловічий монастир розташований недалеко від Житомира. Тому до нього досить просто доїхати. Навколо панує атмосфера спокою і гармонії, яку створюють звуки дзвонів і краса природи, тому це прекрасне місце для відновлення душевної рівноваги.

Левків - село з давньою історією. Припускають, що люди на околицях села живуть з часів I тис. до н. е, про що свідчить знайдене у 1992 році археологом Тарабукіним О. О. поселення племен зарубинецької культури. Ним також зібрано тут фрагменти глиняного посуду та кістки тварин.

Краєзнавці припускають, що спочатку село називалося Ловків, бо тут жили мисливці. Назву «Левків» поселення отримало у середині 19 сторіччя.

«Родзинками» села вважають водоспад Холодний та залишки маєтку графа Нірода. Залишки маєтку розташовані у центрі села, поблизу школи. Належав він родині графа, члена Державної ради Волинського земства, таємному раднику, Максиміліану Ніроду та фрейліні Анастасії Нірод (Треповій). Більшість часу родина проживала у столиці, лише навідувались влітку у Левків. У кінці листопада та грудні 1917 року селяни, дізнавшись про революцію, вчинили кілька нападів на маєток, захопили склад лісоматеріалів, зруйнували господарські будівлі, відмовлялись сплачувати оренду.

Зараз тут - руїни без даху. Підлога густо встелена пластиковим сміттям, перекриття другого поверху падає. Залазити у середину небезпечно.

В області десятки різноманітних музеїв. Єдиний в Україні музей космонавтики ім. С. Корольова у центрі м. Житомира, літературний музей та краєзнавчий. А також музей дорогоцінного та коштовного каміння, історичний, народний, хліборобський тощо. У кожному музеї є унікальні експонати, твори мистецтва.

Баранівський фарфоровий завод. Історія фарфорового заводу «Баранівка» налічує понад два століття. Підприємство займалося виробництвом посуду та супутньої продукції з фарфору та кераміки з 1802 року.

Завод порцелянових виробів «Баранівка» часто брав участь у міжнародних виставках, що проводилися в різних країнах: США, Канада, Франція, Німеччина, причому продукція підприємства заслужено отримувала високі оцінки експертів і споживачів.

Основна продукція фарфорового заводу в Баранівці - це столові, чайні та кавові сервізи з порцеляни. Можливо виробництво інших порцелянових виробів. При заводі діє музей, в якому представлена багата історія і продукція підприємства.

Отже, можна сказати, що розвиток туризму на основі мережі природно-рекреаційних та історико-архітектурних ресурсів гарантує збереження їх рекреаційного потенціалу на майбутнє, сприятиме вирішенню соціальних та економічних проблем регіону загалом завдяки створенню нових робочих місць для місцевого населення, збільшенню фінансових надходжень у місцеві бюджети, а також сприятиме розвитку культури й відтворенню народних традицій.

2.4. Дитячі заклади оздоровлення

Оздоровлення займає важливе місце у житті кожного. Організація відпочинку, оздоровлення, зайнятості дітей та молоді є одним з пріоритетних напрямів соціальної політики держави. Для цього створюються табори відпочинку, метою яких є зміцнення здоров'я дітей; проведення активного інтелектуального відпочинку, задоволення інтересів та духовних потреб учнів. У Житомирській області також є низка таких закладів.

Супутник - дитячий оздоровчий табір. «Супутник» знаходиться у селі Іванівка та належить підприємству «Парк» Житомирської міської ради. До відкриття сезону у таборі проводилися деякі ремонтні роботи, а саме капітального ремонту зазнав дах першого та третього корпусів та душеві, реконструювали дитячий та спортивний майданчики. Традиційно вожатими в оздоровчому закладі працюють студенти Коростишівського педагогічного коледжу, з яким у керівництва табору є домовленості.

Окрім традиційного відпочинку «Супутник» може запропонувати дітям водне оздоровлення. У 2014 році на території табору був відкритий новий плавальний басейн. Загалом у літній сезон «Супутник» планує прийняти на оздоровлення у себе 900 дітей. Лояльна цінова політика та якість обслуговування дозволяє залишати досить позитивні відгуки та оцінки.

Дитячий табір «Лісовий берег» знаходиться у парково-лісовій зоні на березі річки Тетерів, поблизу села Тетерівка та приймає до себе дітей віком від семи до вісімнадцяти років. Тут діти можуть не тільки добре відпочити, а й покращити своє здоров'я, адже основною характеристикою державного оздоровчого закладу є наявність лікувальних процедур, представлених Обласним медичним центром вертебології та реабілітації. «Лісовий берег» пропонує дітям проходження санації ротової порожнини, лікувальну фізкультуру, масаж, ароматерапію, а також фізіотерапевтичні процедури.

Позашкільний навчально-оздоровчий заклад «Дитячо-юнацький табір «Соколяtko» знаходиться у селі Скragлівка Бердичевського району Житомирської області. Основний напрям діяльності табору - це фізичне виховання, метою якого є забезпечення стійкого інтересу і потреби у систематичних заняттях фізичною культурою. Цьому сприяє наявність у таборі футбольної та баскетбольної площадки, тенісного павільйону та спортивного майданчика. Табір пропонує чотири спальні корпуси, які забезпечують ліжко-місцем 220 дітей кожної зміни. Кімнати гігієни облаштовані як у житловому корпусі, так і в окремій споруді з окремими душовими кабінами для дівчат та хлопчиків[2].

Дитячий заклад оздоровлення та відпочинку «Світанок» розташований у мальовничому лісовому масиві смт. Любар Житомирської області. Табір забудований трьома двоповерховими житловими корпусами, розрахованими на розміщення восьмидесяти дітей, по 4-10 чоловік в кімнаті. Кожний поверх оснащений туалетами та душовими кабінами.

Фізичному вихованню дітей сприяють обладнані спортивні майданчики, а саме волейбольний, баскетбольний та площадки для гри у

настільний теніс і бадмінтон. Попри радянське вбрання дитячого табору «Світанок», яке все ще дихає давно минувшими роками, відвідувачі все ж залишаються задоволеними завдяки дружній атмосфері та дивовижній природі.

Спортивно-оздоровчий табір «Корчагінець» знаходиться у с. Троша Житомирської області та відкриває свої двері дітям віком від 6 до 16 років. Для дітей надані шестимісні кімнати у будиночках котеджного типу з усіма зручностями. У таборі «Корчагінець» завдяки оснащеним площадкам діти мають змогу грати у футбол, баскетбол, волейбол, бадмінтон, настільний теніс, шашки, шахи, флорбол. Окрім того на території дитячого комплексу розміщений басейн, в якому дітлахи отримують водне оздоровлення, а також проводять змагання з плавання. Окрім плавання стати учасниками чемпіонатів зі стрільби з пневматичної гвинтівки та легкої атлетики.

Дитячий оздоровчий заклад «Чайка» знаходиться в місті Андрушівка Житомирської області. У таборі побудовані двоповерхові спальні корпуси для дітей, які оснащені гарячим та холодним водопостачанням. Для занять спортом є спеціальні спортивні площадки. Для оздоровлення хлопців та дівчат відкриті фізіотерапевтичний, масажний та фіто-кабінети.

Дитячий оздоровчий заклад «Лісова казка» знаходиться серед мальовничої природи у смт. Кам'яний Брід Новоград-Волинського району Житомирської області. «Лісова казка» є обласним дитячим протитуберкульозним санаторієм, який покликаний для оздоровлення та запобігання захворюванням легень у дітей. На території санаторію побудовано чотири спальні корпуси, а також лікувально-діагностичний корпус, в якому розміщені наступні кабінети: кабінет лікувальної фізкультури, фізкабінет, масажний кабінет, соляна печера, інгаляторій, лабораторія, стоматологічний кабінет[33].

Дитячий оздоровчий заклад «Дзвіночок» функціонує на базі лікувально-санаторного центру «Дениші» та знаходиться у мальовничому місці посеред лісу в двадцяти кілометрах від Житомира. «Дзвіночок» був

створений у 2014 році з метою санаторно-курортної реабілітації дітей. Тут відпочиваючі мають змогу обстежитись та прийняти курс лікувальних заходів, призначених лікарем.

У закладі надаються послуги лікування органів дихання, травлення, серцево-судинних захворювань, захворювання органів руху, опору та нервової системи, а також порушення обміну речовин. Одночасно «Дзвіночок» має змогу прийняти 150 дітей, яких заселяє у трьохмісні номери зі зручностями. Для фізичного виховання споруджені спортивні майданчики, зокрема футбольна, баскетбольна та волейбольна площадки. Окремою послугою у санаторії являється відкрита зона Wi-Fi.

Позашкільний навчально-оздоровчий заклад «Березовий гай» розташований у рекреаційній зоні села Скragлівка Бердичівського району Житомирської області. Усім, хто відпочиває у даному закладі, надаються послуги у вигляді п'ятиразового харчування, бібліотеки, ігрової кімнати, медичного обслуговування. Для спортивного оздоровлення табір забезпечує дітей спортивними майданчиками та спеціальним спортивним інвентарем. Дитячо-юнацький табір спрямований насамперед на фізичне та психічне оздоровлення дітей та активний відпочинок. Це спортивні змагання, творчі здобутки, розвиток соціальних навичок. Як зазначив один із відпочиваючих, заклад сприяє повному абстрагуванню від життя у режимі онлайн.

Дитячий заклад оздоровлення і відпочинку «Орлятко» розташований поблизу села Левків Житомирського району. У минулому році Житомирська область виграла грант Європейського Союзу, який спрямував грантівські кошти на реконструкцію та відновлення дитячого табору «Орлятко». Адміністрація закладу провела ряд ремонтних робіт, закупила нове обладнання для забезпечення хороших житлових умов для дітей та підлітків. Табір пропонує своїм відвідувачам спортивні заходи, фізичне виховання на спеціальних майданчиках, щоденні тематичні творчі дійства, розвиток комунікативних навичок, якісне харчування, надання медичних послуг та фізичне оздоровлення[8].

Одним із основних негативних аспектів, який є спільним для переважної більшості представлених таборів є застаріла інфраструктура. На жаль, внаслідок небажання органів державної влади за браком коштів здійснювати капітальні ремонтні роботи та реконструкції, проводяться лише косметичні ремонти. Вони, як правило, проблеми не вирішують, лише відкладають застій і завмирання раритетних споруд, не наважуючись на кардинальні зміни.

2.5. Заклади фізичної культури та спорту

В області функціонує 32 стадіони, 1284 спортивні майданчики, 311 футбольних полів, 270 стрілецьких тирів, 9 плавальних басейнів, 515 51 спортивних залів площею 162 кв.м, 431 майданчик з тренажерним обладнанням, 503 приміщення для фізкультурно-оздоровчих занять, 2 споруди зі штучним льодом. До фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи залучено 100 тис. осіб, що становить майже 12% населення області. На території області кількість осіб, що займаються всіма видами спорту становить 28022, у тому числі у дитячо-юнацьких спортивних школах, спеціалізованих дитячо-юнацьких школах олімпійського резерву та школах вищої спортивної майстерності - 15412 осіб [2].

Активному залученню населення до занять фізичною культурою та спортом сприяє збільшення кількості спортивних об'єктів. Насамперед це пов'язано з активною участю райдержадміністрації, міських, сільських, селищних рад, об'єднаних територіальних громад в Державній програмі «Будівництво футбольних полів зі штучним покриттям в регіонах України». Зазначена програма реалізовувалась за рахунок коштів державного бюджету та коштів місцевих бюджетів на умовах співфінансування[6].

Збільшення чисельності осіб, що займаються фізкультурно-оздоровчою та спортивною роботою вдалося досягти завдяки тісній співпраці управління національно-патріотичного виховання, молоді та спорту облдержадміністрації з фізкультурно-спортивними товариствами,

Житомирським обласним центром фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх», федераціями з видів спорту, що активізує діяльність щодо залучення жителів нашої області, незалежно від віку та фізичної підготовки, до участі у доступних спортивно-масових заходах, популяризації здорового та активного способу життя[2].

Основним напрямком роботи обласного центру «Спорт для всіх» є: активізація діяльності щодо залучення жителів області, незалежно від віку та фізичної підготовки, до участі у доступних спортивно-масових заходах, популяризації здорового та активного способу життя.

В області функціонують 8 центрів «Спорт для всіх»: 1 обласний; 5 міських; 2 районних. На балансі центрів «Спорт для всіх»: 12 фізкультурно-оздоровчих клубів; 3 сучасні майданчики з синтетичним покриттям; 4 сучасні майданчики з тренажерним обладнанням. Щоденно фізкультурно-оздоровчі клуби центрів «Спорт для всіх» відвідують близько 1656 людей різного віку, які мають можливість в групах безкоштовно займатись доступними видами оздоровчої активності. Бажаючи займатись фізичною культурою індивідуально можуть отримати консультацію кваліфікованих фахівців.

2.6. Суб'єкти туристичної діяльності

Область досить приваблива для туристично-рекреаційної діяльності. У сфері туризму основну привабливість регіону складають історичні пам'ятки та природні умови, які відіграють значну роль у сприятливому розвитку багатьох видів сучасного туризму. Полісся - це край озерних, річкових і лісових ландшафтів. На території Житомирської області налічується три гідрологічні заказники. Бальнеологічні ресурси представлені радоновими лікувальними водами, торфовими та сапропелевими лікувальними грязями.

На території Коростенського району розміщується найбільший в Україні за площею Поліський природний заповідник. Його загальна площа - 20104 га. Усі заказники загальнодержавного значення розташовані в

Житомирській області на території районів, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС[19].

Активізувалась робота в сфері релігійного туризму. Наразі розроблено три туристичні християнські маршрути району. Проведено 18 екскурсій, в тому числі «Шляхами християнської культури Житомирського району».

В народному музеї історії села Кодня було розроблено історичну концепцію післяреволюційного періоду історії села, закуплено освітлювальні прилади, придбано матеріали для створення нових експозицій, протягом року велась робота з архівними документами. За 9 місяців роботи музей відвідало 928 чоловік, проведено 10 екскурсій та «День відкритих дверей»[32].

При відділі культури і туризму на державному обліку знаходиться 193 пам'ятки культурної спадщини з них: 135 пам'яток історії, 57 пам'яток археології, одна пам'ятка монументального мистецтва.

У своїй діяльності відділ культури і туризму керується Законами України «Про культуру», «Про охорону культурної спадщини», «Про музеї та музейну справу», «Про бібліотеки та бібліотечну справу», «Про позашкільну освіту», районною Програмою соціально-економічного розвитку, районною Програмою розвитку культури на 2016-2019 роки та районною Програмою розвитку туризму 2017-2020 роки[21].

Відповідно до даних Таблиці 2.5. можна зробити висновок про те, що дохід від надання туристичних послуг значно зріс. Серед кількості юридичних суб'єктів туристичної діяльності спостерігається деяке скорочення, а серед фізичних - навпаки зростання кількості.

Серед загальної кількості штатних працівників менше половини займають особи, які мають спеціальну освіту в галузі туризму.

Загалом можна стверджувати про позитивну динаміку у збільшенні кількості туристів.

Аналізуючи дану діаграму можна сказати, що переважаючими є внутрішні туристи -84,2% , наступними за кількістю є громадяни України, які

виїжджали за кордон це 12,8%, а кількість іноземних туристів складає лише 2,9%.

За даною діаграмою можна побачити, що кількість іноземних туристів значно зменшилася у порівнянні з 2005 роком. Кількість внутрішніх туристів також скоротилася. Відбувся ріст виїзних громадян. Це пояснюється :

- пошуком більш цікавої альтернативи вже побаченому на місці;
- невеликій різноманітності та оснащеності місць для відвідування;
- бажанням відкрити для себе щось нове.

В загальному обсязі найбільша кількість поїздок з метою відпочинку та дозвілля, менша кількість поїздок з метою лікування та оздоровлення, а найменша кількість - службові, ділові та навчальні[20].

2.7. Туристичне районування області

Територія області представляє єдиний Житомирський туристичний район, центром якого є місто Житомир. Він поділяється на два туристичні підрайони: Південний з центром в м. Житомир та Північний з центром в м. Коростень. Межа між ними умовна і пов'язана з Чорнобильською катастрофою, яка розділила територію області на радіоактивно забруднені та чисті території[22].

Південний туристичний підрайон розташований у південній частині області і займає близько 55,0 % території області. До його складу входить п'ять туристичних зон: Житомирська, Бердичівська, Новоград-Волинська, Радомишльська та Любарська. Значний та різноманітний природно-рекреаційний потенціал Південного туристичного підрайону представлений сосновими борами та дібровами, річками Тетерів, Гнилоп'ять, Гуїва, Случ, Уж, Горинь, об'єктами природно-заповідного фонду, мінеральними радоновими водами. На його території знаходяться унікальні пам'ятки архітектури та містобудування, історії та монументального мистецтва, археології, садово-паркового мистецтва.

Житомирська туристична зона, яка займає орієнтовно 440,0 тис. га або 14,8 % території області, є найбільшою у Житомирському туристичному районі. Туристична зона включає м. Житомир та більшу частину Житомирського району. До її складу входять п'ять рекреаційних зон: Володарсько-Волинська, Житомирська, Коростишівська, Червоноармійська та Черняхівська. На території Житомирської туристичної зони розташовані такі історичні міста, як Житомир та Коростишів, знаходиться значна кількість об'єктів культурної спадщини: 129 об'єктів архітектури та містобудування (15 національного значення); 28 об'єктів монументального мистецтва (1 національного значення); 3 об'єкти садово-паркового мистецтва та численні об'єкти археології (2 національного значення) та історії (2 національного значення). Природно-заповідний фонд Житомирської туристичної зони представлений ботанічним, гідрологічним, загальнозоологічним, орнітологічним, ландшафтними та лісовими заказниками; ботанічними, геологічними та гідрологічними пам'ятками природи; парками-пам'ятками садово-паркового мистецтва, ботанічним садом Житомирського національного агроекологічного університету[35].

На території Житомирської туристичної зони є мисливські господарства. Значний інтерес для туристів представляють розташовані в північній частині зони Іршанський гірничо-збагачувальний комбінат, який працює на базі родовища ільменітів, та кар'єри унікальних родовищ гранітів, кварцу та інших мінералів в ВолодарськоВолинському районі. Центр Житомирської туристичної зони - місто Житомир, адміністративний, промисловий та культурний центр області, розташований посеред унікальних природних ландшафтів, де протікають річки Тетерів, Кам'янка, Лісна, Польова, Ярошенка та Путятинка. Законом України від 08.06.2000 р. №1805-III «Про охорону культурної спадщини» місто Житомир занесене до Списку історичних населених місць України, затверджену Постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 року № 878.

Враховуючи кількість екскурсійних об'єктів, їх значущість, пізнавальну цінність, положення міста по відношенню до транспортних комунікацій, природні умови, м. Житомир рішеннями «Генеральної схеми планування території України» визначений туристичним центром. Місто концентрує у собі весь комплекс туристичних ресурсів:

- рекреаційні: гідропарк, водні простори р. Тетерев та її приток, Житомирського водосховища, лісові масиви, які оточують місто майже з усіх боків;
- історико-культурні: археологічні, історичні, архітектурні, культурні тощо.

На території міста розташовані численні пам'ятки культурної спадщини національного та місцевого значення: пам'ятка історії національного значення – могила Бориса Тена (М. В. Хомичевського), 9 пам'яток архітектури та містобудування національного значення, пам'ятка національного значення – ботанічний сад Житомирської агроєкологічної академії; більше 200 пам'яток місцевого значення: архітектури та містобудування, археології, історії, монументального та садово-паркового мистецтва, природи; - соціально-економічні (заклади розміщення туристів, об'єкти обслуговування, транспорт тощо)[39].

Туристична інфраструктура міста представлена готелями на 1,1 тис. місць.

Для подальшого успішного розвитку туризму в м. Житомирі передбачається відновлення культурно-історичних об'єктів міста та розвиток туристичної інфраструктури:

- створення історико-культурного центра «Старий Житомир» на базі комплексу споруд і території пам'ятки архітектури «Архієрейське подвір'я»;
- проведення реконструкції вулиці Михайлівської з відновленням «історичного обличчя» фасадів будівель з перетворенням її на культурно-історичний осередок;
- створення етнографічного музею «Житомирське Полісся»;

- розширення парку культури та відпочинку ім. Гагаріна (пам'ятка садово-паркового мистецтва) за рахунок територій на правому березі р. Тетерів;

- підготовка ботанічного саду Житомирського агроєкологічної академії до включення в туристичні маршрути;

- створення історико-архітектурного заповідника на Замковій горі;

- створення виставки-парка просто неба «Кам'яний сад»;

- створення міського туристично-інформаційного центра;

- розробка нових туристичних маршрутів.

Об'єкти культурної спадщини розташовані і в інших населених пунктах Житомирської туристичної зони. Пам'ятки архітектури національного значення знаходяться у селах Кодня, Ліщин, Тригир'я Житомирського району, с. Крайшчина Володарсько-Волинського району та с. Кам'яний Брід Черняхівського району. У с. Кодня Житомирського району встановлений пам'ятник учасникам гайдамацького повстання «Коліївщина», який має національне значення. У Володарсько-Волинському діють музей історії Володарсько-Волинського району та музей кошовного і декоративного каміння, у м. Коростишеві – історичний музей, у с. Кмитів Коростишівського району – музей образотворчого мистецтва ім. Й.Д. Буханчика і у смт. Черняхів – краєзнавчий музей[29].

Бердичівська туристична зона займає орієнтовно 354,0 тис. га або 11,9% території області і включає м. Бердичів та Бердичівський район. До складу Бердичівської туристичної зони входять чотири рекреаційні зони: Бердичівська, Андрушівська, Попільнянсько-Корнинська та Ружинська[12]. На території зони зосереджена значна кількість об'єктів культурної спадщини: 69 об'єктів архітектури (12 національного значення), 15 об'єктів монументального мистецтва, численні об'єкти історії та археології (3 національного значення).

Природно-заповідний фонд Бердичівської туристичної зони представлений ботанічним, гідрологічним, загальнозоологічними та лісовими

заказниками, ботанічною пам'яткою природи, об'єктами садово-паркового мистецтва, із яких два мають загальнодержавне значення, – це Верхівнянський парк у с. Верхівня та Івницький парк у с. Івниця Андрушівського району. В Ружинському та Попільнянському районах є мисливські господарства. Центр туристичної зони - історичне місто Бердичів, розташоване на берегах річки Гнилоп'ять.

В Бердичеві знаходяться пам'ятки містобудування та архітектури національного значення: костьол св. Варвари (1826 р.) та Кармелітський монастир (XVI - XVIII ст.), до складу якого входять костьол з келіями, прибрамний корпус, кріпосні мури з баштами та келіями. Місто історично пов'язане з ім'ям видатного французького письменника Оноре де Бальзака, який у 1850 році в костьолі св. Варвари вінчався з графінею Евеліною Ганською. В с. Верхівня збереглася садиба Ганських (палац, два флігелі та костьол); створений музей Оноре де Бальзака, який жив тут в 1847-1848 та 1850 роках[23].

Пам'ятки архітектури національного значення знаходяться також в Андрушівському районі. Це садиба відомого українського цукрозаводчика М. Терещенка (XIX ст.) у м. Андрушівка, садиба де Шодуара (кін. XVIII ст. – поч. XIX ст.) з господарським будинком та баштами огорожі у с. Івниця, костьол св. Антонія Падуанського у с. Стара Котельня.

Крім цих пам'яток, у Бердичівській туристичній зоні багато інших:

- Пантеон на могилі цадика Леві Іцхака Бердичівського на іудейському кладовищі у м. Бердичеві, який є об'єктом для паломницького туризму;

-палац Ф. Терещенка – інженера-механіка, конструктора перших українських літаків у селищі Червоне.

Пам'ятки археології національного значення представлені городищем літописного міста Котельнича та поселенням (IX-XIII ст.) у с. Стара Котельня, городищем літописного міста Ярополча (XI-XIII ст.) у с. Яроповичі Андрушівського району та городищем літописного міста Ніятина (XII-XIII) у с. Ягнятин Ружинського району.

Музеї Бердичівської туристичної зони, крім музею Оноре де Бальзака, включають музей історії міста Бердичева, літературно-меморіальний музей – садибу М.Т. Рильського.

Новоград-Волинська туристична зона, яка займає орієнтовно 392,0 тис. га або 13,2 % території області, розташована в її західній частині. До складу туристичної зони входять м. Новоград-Волинський та Новоград-Волинський район. В межах зони формуються Новоград-Волинська, Баранівська, Городницька рекреаційні зони, які об'єднує р. Случ з притоками та Ємільчинська рекреаційна зона.

Історико-культурне надбання Новоград-Волинської туристичної зони налічує 29 об'єктів архітектури (1 об'єкт національного значення), 9 об'єктів монументального мистецтва, численні об'єкти історії та археології (3 національного значення).

Природно-заповідний фонд Новоград-Волинської туристичної зони включає об'єкти загальнодержавного значення та об'єкти місцевого значення. Природно-заповідний фонд загальнодержавного значення представлений ботанічним, загальнозоологічним, лісовим, орнітологічним та гідрологічними заказниками, ботанічною пам'яткою природи та Городницьким парком - пам'яткою садово-паркового мистецтва; природно-заповідний фонд місцевого значення - ботанічними, гідрологічними, загальнозоологічними, лісовими та ландшафтним заказниками, ботанічною та геологічною пам'ятками природи, дендрологічним парком «Пілява».

Центром туристичної зони є м. Новоград-Волинський - історичне місто, розташоване на р. Случ. В місті знаходиться літературно-меморіальний музей Л. Українки, створений у будинку, в якому вона народилася та жила, встановлено пам'ятник видатній поетесі, щороку відбувається міжнародне літературно-мистецьке свято «Лесині джерела». В м. Новоград-Волинському відтворено стару Звягельську фортецю, встановлено пам'ятний знак 750-річчю Звягеля (Новоград-Волинського).

Цікавими з огляду пізнавального туризму є Парасківська церква (1771 р.) – пам'ятка архітектури національного значення у с. Рясне Смільчинського району, синагога (XX ст.) та костюл св. Антонія (XX ст.) у смт. Городниця та інші сакральні споруди, будинок Баранівського порцелянового заводу (XX ст.) в м. Баранівка тощо[9].

Музейні заклади Новоград-Волинської туристичної зони, крім літературно-меморіального музею Л. Українки, представлені історичним музеєм Барановського району, краєзнавчим музеєм в смт. Смельчине, унікальним народним музеєм Хліба у с. Велика Цвиля.

Радомишльська туристична зона займає орієнтовно 217,0 тис. га або 7,3% території області. До складу туристичної зони входять Малинська, Радомишльська та Брусилівська рекреаційні зони. Північна частина Радомишльської туристичної зони розташована на берегах р. Ірша, центральна - на берегах р. Тетерів та її приток і південна - на берегах р. Здвиж. Північна частина зони знаходиться в зоні радіаційного забруднення, де передбачається організація тільки короткочасного відпочинку.

Культурна спадщина Радомишльської туристичної зони представлена 10 об'єктами архітектури та містобудування (1 національного значення), 7 об'єктами монументального мистецтва, численними об'єктами історії та археології. Природно-заповідний фонд зони включає ботанічний, гідрологічний, ландшафтний та лісові заказники, ботанічну та геологічну пам'ятки природи, парк ім. М. Маклая – пам'ятку садово-паркового мистецтва. На території туристичної зони є мисливські господарства.

Центром туристичної зони є м. Радомишль - історичне місто, найдавніший центр папірництва в Україні, в якому встановлений пам'ятник засновнику першої папірні на Житомирщині архімандриту Києво-Печерської лаври Єлісею Плетенецькому, створений історикокультурний комплекс «Замок Радомишль» з єдиним на Україні музеєм домашньої ікони. В місті знаходиться пам'ятка архітектури місцевого значення - Свято-Миколаївський собор (1890 р.)[21].

Об'єкти архітектурно-містобудівної спадщини м. Малина представлені пам'ятками архітектури місцевого значення: залізничним вокзалом (XIX ст.), будинком культури (1929 р.), будинком районного суду (1958 р.).

Серед пам'яток культурного надбання, що збереглися на території Радомишльської туристичної зони, виділяється Михайлівська церква (1775 р.), розташована в с. Озера, яка є пам'яткою архітектури національного значення. Музейні заклади Радомишльської туристичної зони представлені краєзнавчим музеєм в смт. Радомишлі та історичним музеєм в смт. Брусилові.

Любарська туристична зона, яка займає орієнтовно 219,1 тис. га або 7,4% території області, розташована в її південно-західній частині. До складу туристичної зони входять Любарська, Романівська та Чуднівська рекреаційні зони. На її території знаходяться два історичних населених місця - селища Любар та Миропіль. Територія зони приваблива місцями відпочинку, розташованими по берегах р. Случ та р. Лісної - притоки р.Тетерева, культурною спадщиною, яка налічує 20 об'єктів архітектури та містобудування (7 національного значення), 9 об'єктів монументального мистецтва, численні об'єкти історії та археології (2 національного значення). Природно-заповідний фонд Любарської туристичної зони представлений об'єктами загальнодержавного значення, до яких відносяться парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, розташовані у с. Нова Чорторя та в с. Троща.

Об'єкти природно-заповідного фонду місцевого значення включають ботанічні, загальнозоологічні та лісові заказники, ботанічні пам'ятки природи, а також парки-пам'ятки – садово-паркового мистецтва в селах Турчинівка та Тютюники і в с. Вільха .

Центр туристичної зони - смт. Любар, в якому знаходиться пам'ятка архітектури національного значення - будинок школи Василіанського монастиря (XVIII ст.). Пам'ятки архітектури національного значення збереглися також у с. Нова Чорторя - це садиба (XVIII-XIX ст.), палац (II пол. XVIII ст. - поч. XIX ст.), брама (XIX ст.), паровий млин (кінець XIX ст.); в с. Турчинівка Чуднівського району - садиба (II пол. XIX ст.), палац (II пол.

XIX ст.), господарський будинок (II пол. XIX ст.), в с. Тютюнники Чуднівського району - садибний будинок (I пол. XIX ст.).

Північний туристичний підрайон знаходиться в північній частині області і займає 30,2 % її території. Підрайон відноситься до Полісся, де розташовані прадавні ліси, озера, унікальний за своїми природними якостями Овруцько-Словечанський кряж, збереглося багато житлових будинків та храмів, споруджених з дерева, які представляють великий інтерес для туристів. Внаслідок Чорнобильської катастрофи більша частина його території віднесена до зони забруднення радіаційними речовинами. В межах підрайону виділено три туристичні зони: Коростенську, Овруцьку та Олевську. Центр Північного туристичного підрайону – м. Коростень.

Коростенська туристична зона, яка займає орієнтовно 186,0 тис. га або 6,2 % території області, знаходиться на перетині автомобільних та залізничних шляхів: автодороги Київ-Ковель-Ягодин, залізниці Київ-Ковель тощо. Туристична зона включає м. Коростень, частину Коростенського району. Біля третини її території зайнято лісами. Центром туристичної зони є історичне місто Коростень – одне із найстаріших міст Східної Європи. Культурна спадщина Коростенської туристичної зони представлена 14 об'єктами архітектури та містобудування (1 національного значення), 7 об'єктами монументального мистецтва, численними об'єктами історії та археології (1 національного значення). В центрі туристичної зони м. Коростені знаходяться пам'ятки містобудування та архітектури місцевого значення – громадські та житлові будинки, побудовані в першій половині XX сторіччя; пам'ятки археології національного значення – городища літописного міста Іскоростеня (IX-X ст.), поселення і курганні могильники (VIII – XVIII ст.); пам'ятки монументального мистецтва та історії. В місті діють краєзнавчий музей; військово-історичний комплекс «Скеля» - унікальний музейний комплекс, розташований на правому березі р. Уж в підземеллях колишнього командного пункту Коростенського укріплення; встановлено пам'ятки княгині Ользі та князю Малу тощо[14].

Природно-заповідний фонд Коростенської туристичної зони включає об'єкти місцевого значення: ландшафтні, лісові, гідрологічні та загальнозоологічні заказники; геологічні пам'ятки природи – «Баранячі лоби», «Велетенські котли», «Ольжині купальні», що розташовані в міському парку Коростеня; дендрологічний парк «Еліта» в с. Грозине та Ушомирський парк-пам'ятку садово-паркового мистецтва в с. Ушомир

Овруцька туристична зона займає 369,0 тис га або 12,4 % території. Центр туристичної зони - історичне місто Овруч. Об'єкти культурної спадщини Овруцької туристичної зони представлені 8 об'єктами архітектури та містобудування (1 національного значення), 5 об'єктами монументального мистецтва, значною кількістю об'єктів археології (1 національного значення) та історії.

Пам'ятка архітектури національного значення – Василівська церква та монастирські споруди (ХП-XX ст.) знаходиться в Овручі, пам'ятка археології національного значення – городище, посад, поселення та курганні могили (ХІХ-XX ст.) розташовані на південний схід від с. Городець. В м. Овручі встановлено пам'ятний знак на місці поховання князя Олега, пам'ятник воїнам та партизанам Овруччини, пам'ятник словацьким партизанам під керівництвом Яна Налепки тощо. Музейні установи Овруцької туристичної зони представлені історичним музеєм в Овручі та Словечанським музеєм партизанської слави.

На території Овруцької зони розташовані Поліський та Древлянський природні заповідники, створені з метою збереження типових природних комплексів Полісся. Інші об'єкти природнозаповідного фонду загальнодержавного значення представлені загальнозоологічним заказником «Казява» та гідрологічним заказником «Дідове озеро», ботанічною пам'яткою природи «Корніїв», об'єкти місцевого значення – ландшафтними, лісовими, гідрологічними, ботанічними, загальнозоологічними заказниками, ботанічними пам'ятками природи, Гладковицьким дендрологічним парком,

парками-пам'ятками садово-паркового мистецтва – Овруцьким в м. Овруч та «Юліно», розташованим біля с. Потаповичі[39].

Великий інтерес для туристів представляє собою Овруцько-Словечанський кряж, який характеризується ландшафтною своєрідністю, різноманітністю віку та складу гірських порід, що виходять на денну поверхню, виразністю орфографії, своєрідністю живої природи, особливо рослинною з третинними реліктами – дубом скельним та рододендроном жовтим.

Олевська туристична зона займає 340,0 тис. га або 11,5 % території області. Центр туристичної зони - місто Олевськ, яке має статус історичного. Культурна спадщина Олевської туристичної зони включає 12 об'єктів архітектури та містобудування (2 національного значення), 21 об'єкт археології (1 національного значення) та численні об'єкти історії.

Об'єкти архітектури та містобудування національного значення представлені Миколаївською церквою (1596 р.) в Олевську та церквою Різдва Богородиці в с. Журбовичі, до об'єктів археології національного значення віднесено городище та селище (IX-XII ст.) в Олевську[39].

Олевська туристична зона включає частину Поліського природного заповідника, 2 заказника загальнодержавного значення - ландшафтний «Плотниця» та лісовий «Поясківський», численні заказники місцевого значення - лісові, гідрологічні, ботанічні, загальнозоологічний та геологічний «Кам'яне село» (скупчення різних за формою валунів льодовитого походження) і пам'ятку геології місцевого значення.

РОЗДІЛ III

ФАКТОРИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЇ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1. Сучасний стан рекреації області

Житомирщина традиційно не є «туристичною» областю. Така ситуація пояснюється слабо розвинутою туристичною інфраструктурою та відсутністю позиціонування області як туристичного регіону. Водночас, область володіє певним потенціалом для розвитку внутрішнього туризму: 44 готелі та інші місця тимчасового розміщення, 6568 пам'яток археології, історії та монументального мистецтва, 213 об'єктів природно-заповідного фонду (заповідники, заказники, пам'ятки природи, дендропарки, парки-пам'ятки садово - паркового мистецтва), а також збережені національні традиції і фольклор, історико-культурна спадщина Полісся, розвинена транспортна інфраструктура, наявні лісові та водні ресурси[10].

З урахуванням цього, область могла б розвивати сільський, зелений, культурний та світоглядний туризм. Такий розвиток значною мірою залежатиме від ефективності взаємодії різних гілок місцевої влади, приватного бізнесу, громадського сектору та наукових закладів. Якщо Житомирщина не буде планувати розвиток й інвестувати в туризм, активно розвиваючи та просуваючи свою унікальність для відвідувачів, його мешканці втратять ті переваги, які сьогодні пропонує туристична галузь, і цими перевагами скористаються інші регіони. Разом з тим не вся територія області сприятлива для розвитку туризму, зокрема окремі території, забруднені внаслідок катастрофи на Чорнобильський АЕС[28].

Для задоволення потреб туристів передбачається розвивати туризм за двома напрямками. Перший - відпочинковий та світоглядний на базі природно-заповідного фонду, наявних лісових та водних ресурсів, пам'яток історії, археології, національних традицій і фольклору регіону. Другий - сільський, що забезпечує можливість поєднання розміщення туристів із вивченням

сільських звичаїв та традицій безпосередньо в селах. Ці напрями розвитку туризму сприятимуть збереженню природи та традицій регіону[15].

Житомирська область має достатньо потужний рекреаційний потенціал, проте рекреаційні ресурси недостатньо використовуються в рекреаційній індустрії. Іноземці становлять незначну частку у загальному обсязі потоків Житомирської області. Це пояснюється:

- недосконалістю рекреаційної інфраструктури;
- невідповідністю сервісних умов європейським стандартам;
- недостатньою поінформованістю потенційних рекреантів про рекреаційні ресурси регіону;
- безвідповідальним ставленням місцевого населення до навколишнього середовища в межах історичних ареалів області та відсутність контролю і господарського ставлення місцевої влади до таких історичних місць.

Основними факторами непривабливості для іноземців є незадовільні умови пересування будь-яким транспортом та затримки на кордонах, ускладнений візовий режим, відсутність чіткої політики в сфері рекреації на місцевому рівні, низька якість об'єктів проживання, низький рівень сервісного обслуговування.

Спираючись на оцінку рекреаційного потенціалу області, наведену вище, можна стверджувати, що Житомирська область має перспективи для формування власного рекреаційного продукту. Формувати рекреаційний продукт область почала порівняно недавно. Але, не зважаючи на це, такі види рекреаційної діяльності як лікувально-курортна та пізнавальна користуються значною популярністю навіть у іноземців: кліматичний санаторій Дениші приваблює не тільки українців, а і росіян, білорусів, румун; а кожен, хто має можливість побувати на Житомирщині, обов'язково знайомиться із її багатою історико-культурною спадщиною. За даними Головного управління статистики у Житомирській області у 2016 р. рекреаційний потік до області становив 8615 осіб, з яких внутрішні рекреанти склали 3514 осіб[24].

Житомирська область входить до числа регіонів з успішною динамікою росту основних показників рекреаційної діяльності. Активізувалась у порівнянні з попередніми роками і виставкова діяльність, на яких зросла кількість відвідувачів. Сприятливим є збільшення кількості готелів та інших місць для тимчасового проживання: у порівнянні з 2000 роком їх кількість збільшилась на 46 одиниць.

Серед переваг області для подальшого успішного розвитку рекреаційного господарства можна назвати зручне географічне положення. Прикордонне положення зумовлює її близькість до рекреаційних ринків Білорусі. Таким чином, розвиваючи на своїй території різноманітні види відпочинку, які б урізноманітнювали набір рекреаційних послуг, можна розвантажити території підвищеного рекреаційного попиту, тим самим зменшити тиск на навколишнє середовище.

Другою перевагою для розвитку рекреаційного господарства є транспортні коридори, що перетинають територію Полісся, оскільки добре розвинена транспортна інфраструктура - один із чинників розвитку міжнародних рекреаційних потоків. Серед них - Європейський міжнародний транспортний коридор №3 (за класифікацією Другої загальноєвропейської конференції по транспорту, 1994 р. о. Кріт) – Берлін – Дрезден – Львів – Київ, який проходить через Житомир.

Наступною перевагою є багаті рекреаційні ресурси, як природні, так і соціально-культурні. І хоча область є віддаленою від моря, і більшу частину її території займають рівнини, м'які погодно-кліматичні умови, запаси радонових вод, густа мережа рівнинних річок і озер, соснові ліси, відомі своїми фітонцидними властивостями, різноманітність флори і фауни, мозаїчність ландшафтів, наявність на території об'єктів природно-заповідного фонду роблять можливим розвиток на Житомирщині різноманітних видів санаторнокурортної і туристичної діяльності[13].

Перешкодою подальшого формування рекреаційного господарства може бути складна економічна ситуація. Найбільш серйозною в регіоні

виступає проблема радіаційного забруднення, яке не тільки вилучило з числа територій рекреаційного освоєння значні площі, але і служить відлякуючим чинником для розвитку рекреаційної діяльності на незабруднених територіях південної частини Житомирської області.

На користь розвитку рекреаційного господарства говорить наявність об'єктів матеріально-технічної бази, що забезпечують життєдіяльність рекреантів (заклади розміщення, харчування, транспортні організації) та їх специфічні потреби (установи, що займаються лікуванням, оздоровленням, організацією дозвілля тощо). І хоча матеріально-технічна база рекреаційного господарства характеризується невідповідністю світовим стандартам: технологіями надання послуг, які вже не практикуються в світі, застарілим обладнанням, низькою якістю послуг, які надаються, виправлення цих недоліків потребуватиме значно менше коштів, ніж спорудження нових об'єктів рекреаційної інфраструктури[16].

На основі аналізу конкурентних переваг Житомирської області щодо розвитку рекреаційного господарства, слід акцентувати увагу на перспективні напрямки інтенсифікації її рекреаційного потенціалу. Це зокрема:

- використання рекреаційних можливостей територій, по яких проходить транспортний коридор для організації різних видів рекреації;

- використання лікувальних природних ресурсів для організації оздоровлення населення, що проживає на забруднених територіях;

- розвиток альтернативних видів туризму на територіях, які відзначаються вдалим поєднанням природних та культурно-пізнавальних, культурно-розважальних, історичних, археологічних, архітектурних, етнографічно-краєзнавчих, техногенних та інших соціально-економічних рекреаційних ресурсів;

- використання історико-культурних рекреаційних ресурсів територій для організації культурнопізнавально-розважальних комплексів;

- створення на цих територіях локальних об'єднань усіх типів підприємств, які прямо чи опосередковано беруть участь у створенні

рекреаційного продукту (рекреаційних кластерів), що дозволить значно підвищити його якість;

-сприяння поширенню інформації про рекреаційні можливості території серед вітчизняних та зарубіжних споживачів рекреаційного продукту.

Таким чином, можна сказати, що область має не тільки багаті природні ресурси для використання їх у розвитку рекреаційної індустрії, а й багату суспільно-історичну спадщину, що представлена великою кількістю як архітектурно-історичних, так і біосоціальних та подієвих рекреаційних ресурсів. Ситуація неповного використання рекреаційного потенціалу в галузі рекреації може і має бути виправлена на основі аналізу переваг і недоліків, визначення можливостей та передбачення загроз, які можуть стати на заваді розвитку рекреаційного господарства.

З впевненістю можна сказати, що взявши курс на розбудову рекреаційної індустрії, правильно розставивши пріоритети щодо основних напрямків розвитку, рекреаційний потенціал Житомирської області буде використовуватися сповна, не завдаючи при цьому збитків навколишньому середовищу, але активно привертаючи увагу споживачів рекреаційних послуг[27].

3.2.Перспективи та шляхи розвитку рекреаційних ресурсів та збереження історико-культурної спадщини

Ефективність розвитку і функціонування туристичної галузі в територіальних громадах і в регіоні в цілому залежить, в першу чергу, від управління цим процесом. Різносторонні дії всіх суб'єктів повинні бути об'єднані в одне русло, здійснюватися в комплексі, щоб їхні цілі і завдання стали єдиною ціллю - забезпечення сталого розвитку територіальних громад зокрема та регіону в цілому. Тому важливе значення для цього має забезпечення сприятливих умов для активізації розвитку сфери туризму та перетворення її на рентабельну конкурентоспроможну галузь.

Складовою ресурсного потенціалу регіону для розвитку туризму є історико-культурна спадщина. Об'єкти історії і культури мають історико-архітектурну, художню, наукову і меморіальну цінність для історії і культури регіону в цілому, є засобом удосконалення духовного життя людей та носієм традицій. Поряд з цим вони є важливим фактором, який впливає на економічний розвиток області, дає можливість збільшувати туристичний потік та привабливість територій для інвесторів[31].

Виникає необхідність їх збереження і забезпечення доступу до них. Проте охорона і збереження історико-культурної спадщини на сьогодні є проблемою, що пояснюється відстороненням органів місцевого самоврядування і громадськості від її вирішення. Багато об'єктів знаходяться в незадовільному стані через господарську діяльність, вплив природніх процесів чи відсутність охорони. Разом з цим в області є певний досвід по відродженню і збереженню окремих з них.

Необхідність вирішення цієї проблеми в стратегічній перспективі потребує системного підходу та вжиття комплексних дій щодо захисту і збереження історико-культурної спадщини. Для здійснення вищезазначеного необхідно:

1)сформувати позитивний імідж регіону;

Для цього необхідно створити та підтримувати туристичний Інтернет-портал регіону, розробляти, виготовляти та поширювати в області, в Україні та за кордоном якісну та сучасну друковану інформацію, яка ілюструє туристичні пропозиції області (буклети, брошури, флаєри, календарики, афіші, плакати, банери тощо). Також важливою є організація веб-постингу (популяризація туристичного потенціалу області через Інтернет-сайти, форуми та соціальні мережі за рахунок написання відгуків від першої особи) та презентація туристичного потенціалу області на національних та міжнародних виставково-ярмаркових заходах, конференціях, форумах тощо.

2)розвивати туристичну інфраструктуру для забезпечення ефективного і комплексного використання наявного туристичного та курортно-рекреаційного потенціалу області;

Для цього необхідним є формування якісних інвестиційних пропозицій щодо розбудови туристичної інфраструктури у регіоні, підготовка каталогу інвестиційних проектів у сфері туризму для представлення потенційним вітчизняним та іноземним інвесторам. Досить важливим є представлення інвестиційних проектів у сфері туризму на міжнародних ярмарках інвестиційних проектів та забезпечення доступності об'єктів показу та туристичної інфраструктури для осіб з інвалідністю.

3)удосконалити інформаційну інфраструктуру рекреаційних та туристичних послуг та підготовку кадрів;

Необхідним в першу чергу є створення туристично-інформаційних центрів, щоб туристи мали можливість отримати інформацію про туристично-рекреаційні можливості обраного регіону. Також не менш важливим є встановлення електронних туристичних боксів на територіях залізничних вокзалів та автостанцій. Для зручності у пошуку необхідних об'єктів необхідно розробити систему міської навігації в містах обласного значення, маркування та знакування туристичних маршрутів, у тому числі місця сільського туризму, встановлення стаціонарних інформаційних туристичних стендів (кількома мовами).

Важливою є розробка туристичних мап та схем, встановлення дорожніх вказівних знаків, які будуть інформувати гостей про культурні та історичні об'єкти, місця сільського туризму (назва, відстань і напрямок), створення відеороликів та фільмів про визначні місця та пам'ятки області, місця сільського туризму та їх трансляція на місцевих телеканалах різних регіонів України, розробка аудіо-гідів по туристичних та екскурсійних маршрутах області; переклад інформаційних табличок, стендів, рекламної продукції іноземними мовами. Необхідно також створити систему дистанційного навчання та консультування кадрів у сфері рекреації та туризму вцілому[34].

4)створити конкурентоспроможні туристичні продукти, що відповідатимуть вимогам і очікуванням споживачів та будуть спрямовані на використання різних туристичних ресурсів регіону;

Для цього необхідним є:

-підвищення рівня обслуговування у місцях розміщення і харчування, транспорті;

-розробка туристичних продуктів з урахуванням потреб конкретної цільової аудиторії;

- налагодження механізмів ефективної взаємодії бізнесу у сфері туризму;

-оновлення культурно-пізнавальних туристичних програм, регулярне внесення різноманітності в традиційні туристичні маршрути для стимулювання повторних візитів;

-створення єдиного музейного квитка;

-забезпечення можливості онлайн-бронювання та онлайн-продажу квитків у музеї, театри, філармонію області.

5)зберігати та розвивати історико-культурну спадщину.

Для цього необхідно реалізовувати проекти по реконструкції архітектурно-історичних пам'яток та залучати інвесторів до відновлення даних об'єктів. Важливим є проведення робіт з благоустрою територій об'єктів історико-культурної спадщини мешканцями територіальних громад, створення музейних експозицій або поповнення експонатами наявних в окремих об'єктах історико-культурної спадщини та здійснення охоронних заходів.

Культура є стратегічним ресурсом для підвищення конкурентоздатності людини, для інтелектуального і культурного розвитку людського капіталу. На сьогодні в області наявні відмінності щодо забезпечення територіальних громад культурними об'єктами, а відтак відмінності щодо рівня отриманнями культурних послуг населенням[32].

Багато об'єктів культури, зокрема у сільській місцевості потребують реконструкції, капітального ремонту, модернізації. Також потребує поліпшення матеріально-технічна база окремих закладів культури та встановлення обладнання для доступу людей з обмеженими можливостями. Територіальні диспропорції в забезпеченості культурною інфраструктурою, а відтак обмеженість доступу частини населення до якісного культурного продукту негативно позначаються на якості життя та формують ризики щодо збереження та розвитку культурного простору.

У зв'язку зі складним станом розвитку культури на сільських територіях існує також ризик занепаду традицій, звичаїв і народних надбань. Тому актуальною є необхідність формування системного стратегічного підходу на новій основі щодо розвитку культури в регіоні. Основним пріоритетом є реалізація умов щодо отримання якісних і доступних культурних послуг, розвиток людського потенціалу через стимулювання створення і споживання культурних послуг[7].

Для досягнення вище зазначеного необхідно:

- поліпшити матеріально-технічну базу;
- забезпечити доступність культурного простору для всіх груп населення;
- створити умови для активної культурно-творчої діяльності.

Зокрема необхідною є реалізація проектів з реконструкції/капітальних ремонтів закладів і об'єктів культури, програм ревіталізації клубних установ для створення культурних хабів у окремих територіальних громадах та модернізації наявної інфраструктури.

Важливою складовою сприяння творчим ініціативам є створення умов підвищення рівня кадрового забезпечення закладів культури шляхом розроблення та впровадження короткострокових програм і курсів підвищення кваліфікації та безкоштовних онлайн-курсів для розширення компетенцій та підвищення фахового рівня працівників культури.

Важливим є розширення функціональності та збільшення програмних проєктів музейних просторів, поліпшення збереження та поповнення музейних колекцій, проведення реставрації музейних експонатів, що в цілому забезпечить орієнтацію музеїв на різні вікові групи населення. Потрібно також здійснювати заходи з перетворення обласних бібліотечних закладів у сучасні освітньо-культурні простори, опорні бібліотеки.

На рахунок здоров'я населення та високого демографічного потенціалу можна сказати, що це значимі фактори благополуччя населення. Зміцнення здоров'я населення сприяє фізичному розвитку і підвищенню його працездатності, а тому відповідно збільшенню можливостей для створення продукції. В області спостерігається незадовільна демографічна ситуація. Також стійкою є тенденція старіння населення, що обумовлює зростання захворюваності.

Багато медичних закладів області мають незадовільний матеріально-технічний стан. Тому основним пріоритетом є створення якісно нової комплексної системи охорони здоров'я в регіоні шляхом структурних змін, оснащення сучасним обладнанням та впровадження сучасних технологій, у тому числі інформаційних, розвитку телемедицини, реабілітаційної та паліативної допомоги.

На стан здоров'я і тривалість життя впливає зацікавленість людини у збереженні власного здоров'я та спосіб життя. Фізична культура і спорт - це формуючі елементи здорового способу життя, але значна частина населення ними не займається. Також низький рівень участі у заняттях спортом людей з обмеженими можливостями, у тому числі з числа учасників АТО/ООС та людей пенсійного віку. На даний час є проблема малорухливого способу життя дітей, підлітків і молоді, що обумовлена проведенням значної частини часу за комп'ютерами, електронними гаджетами та популяризацією комп'ютерних, а не спортивних ігор.

Перепонами для широкого залучення до занять фізкультурою і спортом усіх верств населення є також невідповідність матеріально-технічної бази

спортивної інфраструктури завданням і потребам масового спорту, великі відмінності серед територіальних громад щодо забезпечення спортивними об'єктами і в доступності до послуг фізкультури і спорту та недостатня пропаганда серед населення ролі фізкультури і спорту у підвищенні якості і тривалості життя.

Економічна ефективність природно-рекреаційного туризму безпосередньо залежить від екологічного стану місцевості, де розташовані рекреаційно-оздоровчі та туристичні заклади. Створення рекреаційних центрів завдяки організації нових природоохоронних об'єктів слугуватиме основою для переорієнтації економіки регіону від екстенсивного характеру природокористування та розвитку оздоровчо-рекреаційної й туристичної індустрії, яка в наших умовах може приносити високі прибутки.

Загрозами, що можуть стати на заваді розвитку рекреаційної справи в області, можуть бути:

- конкуренція з боку суб'єктів рекреаційної господарської діяльності з інших регіонів і країн;

- низький попит на рекреаційні послуги, що надаються в регіоні;

- незадовільний рівень інформованості потенційних споживачів та інвесторів про рекреаційні можливості регіону;

- подальше зниження рівня платоспроможного попиту з боку населення, обсягів фінансування та інвестування галузі, погіршення екологічної ситуації в регіоні;

- спад привабливості рекреаційних ресурсів природного й антропогенного походження внаслідок нераціонального їх використання та організації недостатньо ефективних заходів щодо їх охорони;

- недостатність підприємницької ініціативи в рекреаційній галузі регіону.

ВИСНОВКИ

Житомирська область досить приваблива для туристично-рекреаційної діяльності. У сфері туризму основну привабливість регіону складають історичні пам'ятки та природні умови, які відіграють значну роль у сприятливому розвитку багатьох видів сучасного туризму. Область має значний потенціал для розвитку рекреації, а саме:

- вигідне географічне положення;
- сприятливі природні та кліматичні умови;
- наявність історико-культурних пам'яток;
- унікальні місцеві звичаї та традиції.

Оскільки область одна із найбільших в Україні за природно-ресурсним потенціалом, то на її теренах можливо розвивати сучасні види туристичної діяльності, а саме: сільський (або зелений) туризм, екотуризм, діловий (бізнес-подорожі), спортивний туризм (велотуризм, альпінізм, дайвінг), освітній туризм (туристичний відпочинок поєднується з навчанням), хобі-тури, тощо.

Сприяє розвитку туризму в області і значна кількість музеїв, театрів, інших закладів культури. На жаль, частіше всього поки що доводиться говорити не про ступінь використовуваності туристських ресурсів краю, а про перспективи їх використання. Беззаперечно, Житомирщині є що показати і є, чим приємно вразити. Проте попереду ще чимало роботи, перш за все, із впорядкування території екскурсійних об'єктів, приведення їх в належний стан, організація зручних під'їзних шляхів, ремонт та реставрація пам'яток архітектури та забезпечення звичайних побутових потреб туристів.

Отже, під час виконання даної роботи було проаналізовано особливості історичного розвитку та адміністративно-територіальний поділ Житомирської області, рельєф, клімат, гідрографію, корисні копалини, ґрунти та рослинність, промисловість та транспорт. Ці складові утворюють основу для

розвитку рекреації. Також було здійснено порівняльну характеристику області із сусідніми регіонами.

Внаслідок аналізу рекреаційних ресурсів було визначено, що Житомирська область має достатню базу для розвитку у сфері рекреації, проте потенціал використовується не в достатній мірі і не приносить бажаного економічного розвитку. В першу чергу факторами, які гальмують розвиток рекреації є:

- недостатній рівень матеріально-технічної бази;
- відсутність повноцінних європейських умов для збільшення кількості туристів;
- невідповідність послуг, які надаються загальному попиту;
- необхідність реконструкції, відновлення та оснащення більшості пам'яток історико-культурної спадщини, санаторіїв, баз відпочинку та закладів культури;

- низька забезпеченість висококваліфікованими кадрами у даній сфері.

Отже, для підвищення рівня рекреаційного розвитку Житомирщини необхідно:

- підвищити рівень матеріально-технічного забезпечення;
- оновити чи реконструювати рекреаційні об'єкти;
- розробляти туристичні продукти з урахуванням потреб конкретної цільової аудиторії;
- налагодження механізмів ефективної взаємодії бізнесу у сфері туризму;
- оновлення культурно-пізнавальних туристичних програм, регулярне внесення різноманітності в традиційні туристичні маршрути для стимулювання повторних візитів;
- забезпечення можливості онлайн-бронювання та онлайн-продажу квитків у музеї, театри, філармонію області.

Джерела з Інтернету

3 <http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/SR/article/download/14023/19717>

8.08%

4 <http://www.newday.org.ua/news/5607>

5 джерел 6.05%

5 <https://chudniv.news/community/top-turystychnykh-mists-zhytomyrshchyny-tsi-4870.html>

3.06%

6 <https://studfile.net/preview/5119060/page:14>

2.19%

8 https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/8_Zelenyj-chaj.pdf

1.94%

9 <http://zhzh.com.ua/news/2019-06-25-3948>

1.8%

¹⁰ [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%87%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%B0_\(%D0%B2%D0%BE%D0%B](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%87%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%B0_(%D0%B2%D0%BE%D0%B)

9 джерел 1.41%

11 <http://news.dks.com.ua/index.php/turizm/32840-divovizhnij-rukotvornij-vodospad-na-zhitomirshchini-zacharovue-svo> 2 джерела

2 джерела 1.31%

15 https://pizzatravel.com.ua/ukr/Ukraina/5/zamok_radomysl

3 джерела 0.67%

18 <http://www.dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/8633/1/98-100.pdf>

0.57%

19 https://otherreferats.allbest.ru/sport/00154700_0.html

2 джерела 0.56%

20 <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/148-1.pdf>

0.55%

22 [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B5%D0%B2%D0%BA%D1%96%D0%B2_\(%D0%96%D0%B8%D1%82%D0%](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B5%D0%B2%D0%BA%D1%96%D0%B2_(%D0%96%D0%B8%D1%82%D0%) 2 джерела

2 джерела 0.53%

26 <http://www.dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/8609/1/27-30.pdf>

0.44%

27 <https://zhatk.zt.ua/wp-content/uploads/2020/10/zbirnik-konferenczi%D1%97-malin-2019-final.pdf>

0.42%

28 http://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_1/35.pdf

0.37%

29 <https://salda.ws/video.php?id=QYKg41rfNCs>

0.34%

30 <https://present5.com/zamok-radomisl-u-1612-roci-monaxami-kiyev-pechersko%D1%97>

0.31%

37 <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Mamotenko-D.YU.-But-T.V..pdf>

2 джерела 0.17%

43 <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/31485/1/Lisova%20fitopatol-Metod-Mihaly-Chepur-2020.pdf>

0.15%

[illegible]

Джерела з Бібліотеки

339

1	Студентська робота	ID файлу: 8572853	Навчальний заклад: National University of Water Management	60 Джерело	25.3%
2	Студентська робота	ID файлу: 1005086320	Навчальний заклад: Zhytomyr National Agroecological Un	6 Джерело	12.6%

7	Студентська робота	ID файлу: 1006767660	Навчальний заклад: National Aviation University	18 Джерело	2.15%
12	Студентська робота	ID файлу: 1005033312	Навчальний заклад: Zhytomyr National Agroecological University		0.99%
13	Студентська робота	ID файлу: 1007858636	Навчальний заклад: Lutsk National Technical University	9 Джерело	0.79%
14	Студентська робота	ID файлу: 1000083347	Навчальний заклад: National University of Water Management an...		0.7%
16	Студентська робота	ID файлу: 1007003199	Навчальний заклад: Zhytomyr National Agroecological Un	8 Джерело	0.67%
17	Студентська робота	ID файлу: 1006572056	Навчальний заклад: Zhytomyr National Agroecological University		0.65%
21	Студентська робота	ID файлу: 1008318656	Навчальний заклад: Zhytomyr National Agroecological University		0.54%
23	Студентська робота	ID файлу: 1993270	Навчальний заклад: National University of Water Manageme	5 Джерело	0.5%
24	Студентська робота	ID файлу: 1003565501	Навчальний заклад: Lviv Polytechnic National University		0.48%
25	Студентська робота	ID файлу: 1004142827	Навчальний заклад: National University of Water Manage	2 Джерело	0.45%
31	Студентська робота	ID файлу: 1005739305	Навчальний заклад: Uzhhorod National University	28 Джерело	0.26%
32	Студентська робота	ID файлу: 1000079148	Навчальний заклад: Uzhhorod National University	29 Джерело	0.19%
33	Студентська робота	ID файлу: 8591547	Навчальний заклад: Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pe	2 Джерело	0.18%
34	Студентська робота	ID файлу: 1005805479	Навчальний заклад: National University of Life and Environmenta...		0.18%
35	Студентська робота	ID файлу: 1008162304	Навчальний заклад: Uzhhorod National University		0.18%
36	Студентська робота	ID файлу: 1008235867	Навчальний заклад: Vinnytsia State Pedagogical University		0.18%
38	Студентська робота	ID файлу: 2118078	Навчальний заклад: National University of Water Manageme	3 Джерело	0.17%
39	Студентська робота	ID файлу: 1004108183	Навчальний заклад: Donetsk National Technical Universi	18 Джерело	0.16%
40	Студентська робота	ID файлу: 1004159180	Навчальний заклад: Zaporizhzhia National University	2 Джерело	0.16%
41	Студентська робота	ID файлу: 1007858928	Навчальний заклад: Lutsk National Technical University		0.16%
42	Студентська робота	ID файлу: 1008785078	Навчальний заклад: Uzhhorod National University		0.15%
44	Студентська робота	ID файлу: 1008297641	Навчальний заклад: Uzhhorod National University	6 Джерело	0.14%

45	Студентська робота	ID файлу: 1000017059	Навчальний заклад: Lviv Polytechnic National University	0.13%
47	Студентська робота	ID файлу: 1849741	Навчальний заклад: National University of Life and Environmental Sc...	0.13%
48	Студентська робота	ID файлу: 1007915618	Навчальний заклад: National University of Life and Environmenta...	0.12%
49	Студентська робота	ID файлу: 1005730220	Навчальний заклад: Taras Shevchenko National Universi 40 Джерело	0.12%
50	Студентська робота	ID файлу: 1000064907	Навчальний заклад: National University of Water Manage 2 Джерело	0.12%
55	Студентська робота	ID файлу: 1000062908	Навчальний заклад: Lviv Polytechnic National University 2 Джерело	0.11%
60	Студентська робота	ID файлу: 1001203016	Навчальний заклад: Vinnytsia State Pedagogical Universi 30 Джерело	0.1%
61	Студентська робота	ID файлу: 1008396710	Навчальний заклад: Uzhhorod National University 16 Джерело	0.1%
63	Студентська робота	ID файлу: 1008371383	Навчальний заклад: Yuriy Fedkovych Chernivtsi National 7 Джерело	0.1%
65	Студентська робота	ID файлу: 8373050	Навчальний заклад: Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogica...	0.09%
66	Студентська робота	ID файлу: 1003308319	Навчальний заклад: National University of Life and Environmenta...	0.09%
69	Студентська робота	ID файлу: 1004196707	Навчальний заклад: Poltava National Technical Yuri Kond 9 Джерело	0.08%
70	Студентська робота	ID файлу: 2060945	Навчальний заклад: National University of Water Managem 13 Джерело	0.08%
71	Студентська робота	ID файлу: 1008281263	Навчальний заклад: Uzhhorod National University	0.08%
72	Студентська робота	ID файлу: 1008394521	Навчальний заклад: V.I. Vernadsky Taurida National University	0.08%
73	Студентська робота	ID файлу: 4955880	Навчальний заклад: National University of Life and Environmental Sc...	0.08%
75	Студентська робота	ID файлу: 1942595	Навчальний заклад: Lviv Polytechnic National University	0.08%
81	Студентська робота	ID файлу: 1000094971	Навчальний заклад: National University of Water Manage 4 Джерело	0.08%
82	Студентська робота	ID файлу: 1000806246	Навчальний заклад: Vasyl Stus Donetsk National University	0.08%